

*Uskonto- ja
katsomusdialogilla
yhteiskuntarauhaa meillä ja muualla*

OPETTAJAN OPAS

SISÄLLYS

KÄYTTÖOHJE	4
A. TUNNIN RUNKO	5
DIA 1: Aloitusdia, kuvia eri uskonnoista	5
DIAT 2-4: Mitä dialogi on, ja mitä se ei ole	6
DIA 5: Tietoa katsomusdialogista	6
DIA 6: Instituutiotason katsomusdialogi	6
DIA 7: Arkinen katsomusdialogi	7
DIA 8: Uskonto ei ole katoamassa	7
DIA 9: Naisia sillalla, kuva-analyysi	8
DIA 9: Pohjois-Irlannin levottomuudet, kuva-analyysi	8
DIA 10: Mairead Connigan ja Betty Williams	9
DIA 11: Leymah Gbowee ja Ellen Johnson Sirleaf	9
DIA 12: Mitä tarkoittaa uskonnonvapaus	10
DIA 13: Uskonnonvapaus, tietokysymys	10
DIA 14: Uskontoon perustuvan vainon vuoksi paenneet	11
B. HARJOITUKSET	13
01 Kotoisa kaupunki	13
02 Still-kuva -draama	15
03 Muovailuvahasarjakuvat	17
04 Keitä he ovat?	19
05 Katsomukset ja media	21
06 #yhteisymmärrysteko	23
MATERIAALIEN SUHDE PERUSKOULUN OPETUSSUUNNITELMAAN	25
MATERIAALIEN SUHDE LUKION OPETUSSUUNNITELMAAN	26

KÄYTTÖOHJE

Uskontodialogilla yhteiskuntarauhaa meillä ja maailmalla on ulkoministeriön rahoittama globaalikasvatushanke. Hankkeen päämäärä on edistää tietoa uskontodialogin merkityksestä sekä valmentaa nuoria arjen katsomusdialogiin, joka on välttämätön kansalaistaito monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Hankkeen materiaalipaketti tarjoaa välineitä katsomusdialogiaiheisten oppituntien pitämiseen yläkouluissa ja lukioissa.

Perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan opetuksen tehtävänä on edistää kulttuurien ja katsomusten ymmärtämistä (POPS 2014, 16, 19). Katsomusdialogiteema liittyy myös peruskoulun laajalaiseen oppimiskokonaisuuteen *Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu* sekä lukion aihekokonaisuuteen *Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys*. Kokonaisuuksien sisältöihin kuuluvat katsomuksellisesti monipuolistuvan maailman ymmärtäminen, ihmisoikeuslähtöinen kulttuurinen osaaminen, arvostava vuorovaikutus, katsomusten mediakuvan analysoiminen sekä itseilmaisu. (POPS 2014, 21, 281; LOPS 2015, 37–38.)

Hankkeen materiaalit:

- Opettajan opas
- Tunnin runko
- Harjoitukset 01-06
- Dialogikortit
- Katsomusten kasvot

Materiaalien avulla voi koostaa oppitunnin, joka muodostuu taitoja ja tietoja syventävästä tunnin rungosta sekä yhdestä isosta toiminnallisesta harjoituksesta. Harjoituksia on yhteensä kuusi, joista valita. Katsomusdialogituntiin kannattaa varata kaksi 45 minuuttia oppituntia tai lukiossa vähintään 75 minuutin tunti. Jos käytettävissä ei ole kaksoistuntia, materiaaleja voi soveltaa. Yläkoulun tunnilla kannattaa osa tietodioista ja taustainformaatiosta jättää pois muutenkin, ja toisaalta runko-osuuden dialogikorttitehtävä ei

ole suunnattu lukiolaisille. Tunnin rungosta voi poimia tarpeisiinsa hyödyllisen.

Opettajan opas jakautuu oppitunnin mukaisesti kahteen osaan: (A) tunnin runko sekä (B) harjoitukset. Tunnin runko (A) koostuu kuva-analyysi-tehtävistä, dialogitaitotehtävästä sekä tiedollisista osuuksista. Tunnin runkoon (A) on oppilaille näytettävät diat. Tästä oppaasta löydät toimintaohjeet kutakin diaa kohden. Toimintaohjeet on vielä jaoteltu tausta-ajatus, ohje ja taustatietoa -otsikoiden alle. Ohjeissa on annettu konkreettiset neuvot etenemiseen sekä esimerkiksi keskustelukysymyksiä. Tausta-ajatus avaa opettajalle dian tai tehtävän ideaa ja suhdetta tunnin aiheeseen. Taustatiedoissa jaetaan perustietoa, anekdootteja sekä linkkejä, joiden takaa opettaja löytää halutessaan lisää informaatiota. Diojen lisäksi tunnin rungon materiaaleihin kuuluvat printattavat Dialogikortit.

Oppaan harjoitusosuudessa (B) on kuvaukset ja yksityiskohtaiset ohjeet kuuteen toiminnalliseen harjoitukseen, joista kannattaa valita yksi. Harjoitukset on järjestetty vaatavuusjärjestykseen – viimeisimmät harjoitukset onnistuvat parhaiten lukiossa, kun taas ensimmäisen voi helposti pitää seiskaluokkalaisille tai nuoremmillekin. Voit tietysti soveltaa harjoituksia luokkatuntemukseksi mukaan.

Jokaiselle harjoitukselle on omat diansa. Harjoitusten 04 ja 05 tarpeisiin on myös Katsomusten kasvot -aineisto. Tästä oppaasta löytyy kunkin harjoituksen tavoitteet, arvioitu kesto, vaadittavat tarvikkeet, vaadittavat valmistelut sekä itse harjoituksen kulku. Jokaisen harjoitusohjeen alussa on lyhyt kuvaus koko harjoituksesta.

Oppaan lopusta löydät tietoa siitä, miten harjoitukset sekä tunnilla käsitellyt aiheet liittyvät peruskoulun (2014) ja lukion (2015) opetussuunnitelmiin.

A. TUNNIN RUNKO

TAVOITTEET

Oppilaat oppivat, mitä katsomusdialogi on ja tutustuvat eri uskontodialogitoimijoihin. He ymmärtävät, että katsomusdialogi on heidän omaa elämäänsä koskettava arkitaito, sekä opettelevat taitoa käytännössä. Oppilaat pohivat, miten uskonnot näyttäytyvät mediassa. Oppilaat oppivat uskontojen maailmanlaajuisesta eettisestä roolista. He oppivat konkreettisista esimerkkitapauksista, joissa uskonnon edustajat ovat ajaneet rauhan asiaa tai joissa uskonnollisten liikkeiden naiset ovat olleet mukana uskontodialogissa sekä rauhanneuvotteluissa. Oppilaat oppivat uskonnonvapaudesta sekä tutustuvat uskonnonvapauteen liittyviin tapauksiin. Oppilaat ymmärtävät globaalien muutosten yhteyden omaan todellisuuteensa ja katsomuksellisesi moninaistuvaan Suomeen.

KOKONAISKESTO

35–45 minuuttia, riippuen keskustelun määrästä ja siitä jätetäänkö osa dioista pois

TARVIKKEET

- Tunnin runko -diat, projektori ja valkokangas tai älytaulu
- Printatut dialogikortit joka ryhmälle. Voit myös printtaamisen sijaan näyttää lauseita taululta, mutta printatut kortit konkretisoivat ja toiminnallistavat.

VALMISTELU

- Printtaa joka ryhmälle omat dialogikorttinsa
- Avaa selaimen välilehtiin dian 9 linkkien kautta uutinen naisten solidaarisuuden ilmauksesta, video sekä muistelu-uutinen Manchesterin pommi-iskusta. Lähennä uutisten ylimpiin kuviin niin, että uutistekstiä ei näy. Googlen hakurivi kannattaa myös tyhjentää, jotta oppilaille ei jää vinkkejä kuvatulkiintaan.

• Linkit:

- <https://www.theguardian.com/uk-news/2017/mar/26/women-westminster-bridge-london-womens-march-solidarity-attack-victims>
- <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/muslim-women-stand-solidarity-london-terror-attack-victims-westminster-bridge-khalid-masood-a7651361.html>
- <http://www.independent.co.uk/news/uk/unseen-photographs-capture-the-devastating-and-emotional-aftermath-of-the-1996-ira-bomb-in-9538378.html#gallery>

KULKU

Voit jakaa jo tunnin alussa luokan ryhmiin, jolloin kaikki pohdintatehtävät tehdään ryhmissä ja ryhmät voivat käydä oman keskustelunsa ennen koko luokan keskustelua. Toinen vaihtoehto on käydä tieto-osuus vaihdellen yksilöpohdintoina ja koko luokan keskusteluina. Kannattaa antaa oppilaiden keskustella vapaasti heidän omista pohdinnoistaan nousevien kysymysten pohjalta. Oppaan kysymykset auttavat, jos keskustelua ei synny.

Tunnin runko jakautuu kahteen tiedolliseen pääteemaan:

Diat 1-8: Mitä katsomusdialogi on?

Diat 9-13: Miksi katsomusdialogia tarvitaan?

DIA 1: ALOITUSDIA, KUVIA ERI USKONNOISTA

Tausta-ajatus

Kuvat johdattavat tunnin aiheeseen, mutta harjoittavat myös uskontojen lukutaitoa

Ohje

Kerro, että oppitunnin aiheet ovat vuoropuhelu ja uskonnot. Pyydä oppilaita tunnistamaan, mihin eri uskontoihin aloitusdian kuvat liittyvät.

Taustatietoa

Kuvissa on

- Ortodoksikirkko Moskovan Kremlissä. Kuvassa perinne kohtaa modernin
- Indonesian Jaavalla sijaitseva, 800-luvulla jaa. rakennettu buddhalainen Borobudurin temppeliraunio. Temppele on ilmasta katsoen mandalan muotoinen. Historioitsijat ovat esittäneet, että munkit olisivat meditoineet kulkemalla sen käytäviä ympäri ja ylöspäin.
- Kiinalaiselle uskonnollisuudelle tyypillisiä rukouslaattoja temppelissä Pekingin kesäpalatsissa
- Islamilainen moskeija Indonesian Jaavalla

DIAT 2-4: MITÄ DIALOGI ON, JA MITÄ SE EI OLE

Tausta-ajatus

Dialogi määritetään taidoksi, jota voi oppia. Dialogin käytänteitä kokeillaan tehtävän avulla. Tehtävä sopii yläkoululaisille, mutta aihetta kannattaa lähestyä lukiossa toisin; esimerkiksi keräämällä oppilailta itseltään spontaaneja ajatuksia siitä, mitä dialogiin kuuluu ja ei kuulu.

Ohje

Dialogin voi suomentaa vuoropuheluksi. Kerro, että seuraavan harjoituksen tarkoitus on pohdita, mitä hyvään dialogiin kuuluu, ja mitä siihen ei kuulu. Ohjeista, että luokka toimii ryhmissä. Jokainen ryhmä saa dialogikortit. Oppilaiden pitää järjestellä kortit kahteen ryhmään: mitä he kokevat dialogin olevan, ja mitä se heidän mielestään ei ole. Lisäksi mukana on kaksi tyhjää korttia, joihin oppilaat saavat itse keksiä esimerkit siitä mitä dialogi on ja mitä se ei ole. Kun ryhmät ovat valmiita, keskustelkaa yhdessä valinnoista ja perusteista (Jos et ole printannut kortteja, oppilaat voivat lukea lauseet valkokankaalta.)

Jatkakaa harjoitusta vielä diaan 4. Oppilaat pohtivat ryhmissä, ovatko listatut puhuttavat dialogin hengessä sanottuja vai eivät. Lauseista puuttuvat äänensävyt, joten oppilaiden tulkinnat voivat olla keskenään erilaisia.

Taustatietoa

Dialogin voi suomentaa vuoropuheluksi. Lisää tietoa dialogin edellytyksistä ja tavoitteista löydät osoitteesta: <http://yhteisymmarrysviikko.fi/uskontodialogista/dialogin-edellytyksista-ja-tavoitteista/>

DIA 5: TIETOA KATSOMUSDIALOGISTA

Tausta-ajatus

Diassa on määritelty, mistä katsomusdialogissa on kyse.

Ohje

Pyydä oppilaita ensiksi pohtimaan tai muistelemaan, mitä tarkoittaa elämäkatsomus. Pyydä sitten oppilaita miettimään, mitä katsomusdialogi voisi tarkoittaa. Käykää sen jälkeen läpi diassa esitetty informaatio.

Taustatietoa

Elämäkatsomus viittaa siihen, miten ihminen ymmärtää oman elämänsä merkityksen. Elämäkatsomus voi olla uskonnollinen tai uskonnoton, eli uskonnot voi nähdä elämäkatsomuksina. Katsomusdialogi tarkoittaa dialogia, jota keskenään eri tavoin uskovat käyvät – niin uskonnolliset kuin uskonottomatkin ihmiset. Katsomusdialogi on kansalaistaito: kyky tunnistaa eri katsomuksia ja kohdata niitä arjessaan avoimin mielin sekä ymmärtämiseen pyrkien.

DIA 6: INSTITUUTITASON KATSOMUSDIALOGI

Tausta-ajatus

Syvennetään ajatusta katsomusdialogista sekä virallisena että arkisena toimintana.

Ohje

Kerro, että katsomusdialogia voi ajatella käytävän kahdella tasolla. Esittele dian avulla instituutiotason katsomusdialogia sekä katsomusdialogitoimijoita. Esittele taustatiedoissa kerrottuja esimerkkejä uskontojen johtajien kannanotoista. Voit halutessasi näyttää oppilaille uutista Turun kirkkopäivillä järjestetystä uskontojen

rauhankävelystä <http://keskellaturku.fi/fi/tapahtuma/rauhankavely-halki-keskustan/> tai videon, jossa Nuoret Muslimit ry:n puheenjohtaja Nahla Hewidy kertoo itsestään sekä uskontodialogitoiminnasta <http://yhteisymmarrysviikko.fi/uskontodialogitoimijan-puheenvuoro-nahla-hewidy/>. Hyvä vaihtoehto on myös video, jossa korkeat uskonnolliset johtajat ympäri maailman pohtivat, miten ystävystytään yli uskontorajojen: http://www.huffingtonpost.com/entry/worlds-top-religious-leaders-issue-rare-jointappeal_us_5942c11ee4b06bb7d2719e8e?utm_campaign=hp_fb_pages&utm_source=gn_fb&utm_medium=facebook&ncid=fbklnkushpimg00000023. Videon katsomisen jälkeen voi kysellä, mitä mieltä oppilaat videon näkemyksistä olivat sekä mitä eroja ja samankaltaisuuksia näkemyksissä oli. Viimeinen video sopii hyvin myös #yhteisymmarrystekokampanjaan osallistumisen pohjustamiseen. Uutiseen sekä videoon on linkit myös diassa.

Taustatietoa

Esimerkkejä instituutiotason uskontodialogista: Monet eri uskontojen johtohahmot ja aktiivit ovat ilmaisseet huolensa ilmastonmuutoksesta. Ilmastonmuutos on tuonut eri uskontojen edustajat yhteen dialogin äärelle. *Cop22 Interfaith Climate Statement* on yksi esimerkki uskontorajat ylittävästä liikkeestä. Liikkeen ilmastonmuutokseen liittyvän kannanoton on allekirjoittanut 304 uskonnollista johtajaa 58 eri maasta. <http://www.interfaithstatement2016.org/> Uskontoja on syytetty ihmiskeskeisyydestä, joka on johtanut ihmisen välipitämättömään suhtautumiseen ympäristöön. Uskontojen piirissä viime vuosina tehty työ luonnonsuojelun puolesta ja ilmastonmuutoksen torjumiseksi onkin yleisesti otettu kiittäen vastaan.

Suomessa USKOT -foorumien uskonnolliset johtajat ovat ottaneet kantaa erilaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kuten esimerkiksi turvapaikanhakijoiden tilanteen parantamiseksi Unkarissa. http://www.uskot-resa.fi/kannanotot/unkarin_turvapaikapolitiikka_on_epainhimillista_ja_tuomittavaa/?session=69894408

Institutionaalinen katsomusdialogi voi olla esimerkiksi yhteisten kannanottojen kirjoittamista,

mutta joskus myös yhteistä uskonnollisuuden harjoittamista, kuten hiljentymistä meditaatioon tai rukoiluun.

DIA 7: ARKINEN KATSOMUSDIALOGI

Tausta-ajatus

Syvennetään ajatusta katsomusdialogista sekä virallisena että arkisena toimintana.

Ohje

Käykää läpi diassa esitettyjä näkökulmia. Pyydä oppilaita pohtimaan, miten he itse voisivat esimerkiksi koulussa edistää katsomusdialogia, tai miten he ovat katsomusdialogia pienin teoin jo entuudestaan edistäneet.

Taustatietoa

Katsomusdialogi on kansalaistaito: kyky tunnistaa eri katsomuksia ja kohdata niitä arjessaan avoimin mielin sekä ymmärtämiseen pyrkien. Esimerkkejä arjen katsomusdialogista ovat vaikkapa toisen katsomukseen kuuluvien tapojen, kuten juhlien tai ruokatottumusten positiivinen huomiointi. Arjen katsomusdialogi voi olla vaikka uuteen naapuriin tutustumista avoimin mielin (jospa seinän läpi kuuluisi joskus laulavaa resitointia ennen ruokailua – mistä mahtaa olla kyse, ovatkohan naapurit ortodokseja?).

DIA 8: USKONTO EI OLE KATOAMASSA

Tausta-ajatus

Jotkut ajattelevat, ettei katsomusdialogilla ole mitään virkaa, koska uskonto on katoamassa maailmasta. Aiheen käsittely johdattaa pohtimaan katsomusdialogin merkitystä meillä ja muualla.

Ohje

Pohtikaa yhdessä, miksi uskontojen ja katsomusten välinen dialogi on tärkeää. Voit kysyä esimerkiksi, onko katsomusten välinen dialogi tärkeää myös maassa, jossa uskonnolla ei ajatella olevan enää suurta merkitystä. Kun paljastat dian tekstit, voit pohtia oppilaiden kanssa, oliko tieto jo tuttua vai uutta.

Taustatietoa

Uskontojen merkitys ei maailmanlaajuisesti ole vähenemässä. Sen takia uskontojen ja katsomusten dialogi on aina vain tärkeämpää. Lisää ajankohtaista tietoa katsomusten moninaisuudesta nykysuomessa löydät esimerkiksi FOKUS ry:n ja Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisusta Monien uskontojen ja katsomusten Suomi. PDF on ladattavissa osoitteessa: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=julkaisu&tit=Monien-uskontojen-ja-katsomusten-Suomi>

DIA 9: NAISIA SILLALLA, KUVA-ANALYYSI

Tausta-ajatus

Kuva virittää käsittelemään sitä, miten uskontojen ytimessä toimitaan rauhan puolesta. Toisaalta kuvan avulla voidaan käsitellä myös niitä negatiivisia assosiaatioita, joita oppilailla välillä uskonnoista on, sekä päästä rakentavasti niiden yli.

Ohje

Näytä välilehti, jossa on kuva naisista sillalla. Pidä näkymä lähennettynä kuvaan. Pidä viereisessä välilehdessä auki samasta tapahtumasta kertovaa uutista, jossa on video.

- <https://www.theguardian.com/uk-news/2017/mar/26/women-westminster-bridge-london-womens-march-solidarity-attack-victims>
- <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/muslim-women-stand-solidarity-london-terror-attack-victims-westminster-bridge-khalid-masood-a7651361.html>

Oppilaiden kanssa voi lähteä sekä tarkastelemaan kuvan yksityiskohtia: Big Ben, muslimien päähuivit, naisia, huivipäisiä ja huivittomia naisia, rauhalliset katseet, puhumattomuus, kädestä pitäminen. Pyydä oppilaita tulkitsemaan kuvan tunnelmaa. Pohtikaa, missä kuva on otettu, mitä kuvassa tapahtuu ja mitä on tapahtunut aikaisemmin. Katsokaa sitten toisesta uutisesta video samasta tilanteesta, jotta tunnelma vielä konkreetisoituisi. Kun kuvan taustatiedot ovat selvillä,

pohtikaa onko sattuma, että juuri naiset ovat kokoontuneet rauhallisen tuen osoitukseen.

Taustatietoa

Kuvassa sekä musliminaisia että muihin katsomuksiin identifioituvat naisia kokoontuneena osoittamaan solidaarisuuttaan ääri-islamistin terrori-iskun uhreja kohtaan Lontoossa 26.3.2017. Uutinen ja kuva olivat esillä useimmissa suurimissa sanomalehdissä ympäri maailman. Monessa uutisessa tapahtumaa kuvailtiin muslimien tempaukseksi, mutta kyseessä oli naisten tempaus yli uskontorajojen. Kuva on yksi osoitus katsomusdialogista, jolla pyritään yhteiskuntarauhaan.

DIA 9: POHJOIS-IRLANNIN LEVOTTOMUUDET, KUVA-ANALYYSI

Tausta-ajatus

Ihmisillä on usein stereotyyppisiä ajatuksia uskonnoista ja etenkin islamista. Maallistuvassa yhteiskunnassa uskonto värityy osalle oppilais-takin ensisijaisesti negatiivisena asiana, jonka toivottaisiin jopa katoavan. Uskonnon sekoittuminen politiikkaan ja uskonnon käyttäminen viharetoriikassa ovat tosiasioita, joita on syytä käsitellä. Terrorismiin liittyviä kuvia on aineistossa mukana, jotta aihetta voidaan käsitellä, mutta siitä pääsee myös etenemään luontevasti uskontojen rooliin rauhan rakentajina. Tämä harjoituksen toinen kuva voi tuoda monelle mieleen ensimmäiseksi islamilaiset ääri liikkeet ja terrorismin. Kuvan avulla voidaan avata sitä, miten median islamkuva on hyvin negatiivinen.

Ohje

Ota seuraavaksi esiin välilehti, jolla on uutisjuttu Manchesterin pommi-iskusta. Pidä näkymä lähennettyä isoimpaan kuvaan.

- <http://www.independent.co.uk/news/uk/unseen-photographs-capture-the-devastating-and-emotional-aftermath-of-the-1996-ira-bomb-in-9538378.html#gallery>

Pyydä oppilaita pohtimaan, missä kuva on otettu ja mitä tilanteessa on tapahtunut. Kun oppilaat ovat esittäneet tulkintojaan, paljasta taustatiedot. Pyydä oppilaita pohtimaan, miksi uskonto sekoitetaan poliittisiin pyrkimyksiin ja jopa väkivaltaan. Kerro taustatietoja oppilaiden omien pohdintojen jälkeen. Painota, että maailmalla miljardit ihmiset saavat uskosta turvaa ja ajattelevat uskonnon moraalioppien johtavan rauhaan – uskonnon sekoittaminen poliittiseen väkivaltaan on hyvin marginaalinen ilmiö. Johdata luokka pohtimaan, miten ja miksi uskontoja ja katsomuksia tarvitaan ratkaisemaan ongelmia. Mikä on uskontojen rooli ja vahvuus rauhan rakentamisessa (yhteisiä eettisiä ajatuksia)? Miksi uskonto pitää huomioida rauhan rakentamisessa (uskonnolla on tänäkin päivänä valtava merkitys ihmisille joka maailman kolkassa)?

Taustatietoja

Kuva on vuodelta 1996 Manchesterissä tehdystä pommi-iskusta, jonka takana oli Pohjois-Irlannin liittymistä Irlantiin kannattava ääriliike IRA, joka identifioitui myös voimakkaan katoliseksi.

Vuosikymmeniä jatkuneissa Pohjois-Irlannin levottomuuksissa oli mukana useita vastakkaisia ääriliikkeitä, kuten katolinen IRA ja protestanttinen UVF. Katoliset halusivat Pohjois-Irlannin liittyvän Irlannin tasavaltaan kun taas protestantit tukivat alueen pysymistä osana Iso-Britanniaa. Eri ryhmittymät tekivät vuosien 1967 ja 1998 välillä yli 10 000 pommi-iskua Irlannissa ja Briteissä.

Kuva johdattavaa puhumaan siitä, miten uskontoja on kaikkialla maailmassa käytetty vihan ja sotien oikeuttamiseen. Pohjois-Irlannin konfliktin lisäksi esimerkiksi Pohjois-Intiassa niin hindulaisuutta, sikhiläisyyttä kuin islamiakin on käytetty hyväksi ääriliikkeiden vihan lietsonnassa. USA:ssa aborttiklinikat ovat joutuneet ”äärikristittyjen” hyökkäysten kohteeksi. Israelin ja Palestiinan konfliktissa uskonto on vaikuttava tekijä.

DIA 10: MAIREAD CONNIGAN JA BETTY WILLIAMS

Tausta-ajatus

Pohjois-Irlannin levottomuuksista siirrytään käsittelemään väkivaltaisuuksien päättymistä ja rauhan saavuttamista. Keskiössä ovat naiset ja dialogi.

Ohje

Kerro, että naiset ovat ympäri maailmaa osallistuneet aktiivisesti rauhan ajamiseen. Usein naiset ovat aktiiveja myös jossain uskonnollisessa liikkeessä. Naisten rooli on huomattu tärkeäksi ja rauhaa edistäväksi. Esittele Mairead Connigan ja Betty Williams.

Taustatietoa

Vahvat naiset olivat mukava Pohjois-Irlannin rauhanliikkeessä. Katolisen kirkon aktiivijäsen Mairead Connigan joutui todistamaan, miten brittisotilaat ampuivat autoa ajaneen IRA:n aktiivin, minkä seurauksena auto suistui Conniganin siskonlasten päälle. Tapauksen näki myös moni-uskontoisessa perheessä kasvanut Betty Williams, joka alkoi kerätä nimiä rauhaa ajavaan adressiin. Yhdessä Connigan ja Williams järjestivät suuria rauhanmarseja sekä perustivat Peace People nimisen rauhanliikkeen. Naiset saivat työnsä ansiosta Nobelin rauhanpalkinnon vuonna 1976. <http://www.peacepeople.com/>

DIA 11: LEYMAH GBOWEE JA ELLEN JOHNSON SIRLEAF

Tausta-ajatus

Toivoa herättävä esimerkki dialogista ja rauhasta pohjustaa, miten dialogi on ollut merkittävässä asemassa erilaisissa konfliktitilanteissa kehittyvissä maissa, ja miten naiset ovat omatoimisia dialogitoimijoina edistäneet rauhaa.

Ohje

Kerro oppilaille tapauksesta. Pyydä oppilaita pohtimaan, mitä merkitystä on sillä, että sodan jälkeen maan johtoon astuu naisia. (Naiset ovat

yleensä konflikteissa uhriasemassa. Koska miehet yleensä ajatellaan konflikteissa aktiivisiksi toimijoiksi tai jommankumman sodan osapuolen kannattajiksi, edistysaskeleita rauhaan voi olla helpompi ottaa naisten johdolla.)

Taustatietoa

Uskonnollisilla liikkeillä on valtava merkitys maissa, joissa kärsitään pitkään jatkuneista konflikteista, vakavista ihmisoikeusloukkauksista tai kansaa sortavasta hallinnosta. Liberiassa kristityt naiset sekä musliminaiset yhdistivät voimansa sisällissodan päättämiseksi. Naiset uhmasivat asejoukkoja, pukeutuivat rauhan merkiksi valkoisiin ja kokoontuivat toreille rukoilemaan, laulamaan ja osoittamaan mieltään. He alkoivat tehdä työtä rauhanneuvottelujen järjestämiseksi sekä ajoivat naisten oikeutta osallistua rauhanneuvotteluihin. Kun rauhanneuvottelut alkoivat, naiset olivat läsnä. Kapinallisjoukkojen johtajat sekä valtion johto – kaikki miehiä - yrittivät keskeyttää neuvottelut useaan otteeseen, mutta naiset piirittivät rakennuksen jossa neuvotteluja käytiin, vahtivat jokaista ovea ja ikkunaa ja estivät miehiä lähtemästä. Neuvottelut johtivat rauhan-sopimukseen. Sisällissodan jälkeen Liberiaan valittiin Afrikan ensimmäinen demokraattisesti äänestetty naispresidentti, Ellen Johnson Sirleaf, joka oli vaikuttanut naisten rauhanliikkeessä. Johnson Sirleaf ajoi läpi monia uudistuksia, jotka paransivat naisten oikeuksia ja asemaa Liberiassa. Presidentti Ellen Johnson Sirleaf sekä rauhanaktivisti Leymah Gbowee saivat toiminnastaan Nobelin rauhanpalkinnon. Naisten uskontorajat ylittänyt rauhantyö on vähentänyt kristittyjen ja muslimien välisiä jännitteitä maan pääkaupungissa Monroviassa

DIA 12: MITÄ TARKOITTAÄ USKONNONVAPAAUS

Tausta-ajatus

Uskonnonvapaus on ihmisoikeus. Se mahdollistaa katsomuksellisen moninaisuuden yhteiskunnassa. Katsomuksellinen moninaisuus puolestaan luo edellytyksiä ja tarpeita katsomusdialogille.

Ohje

Pyydä oppilaita pohtimaan, mitä uskonnonvapaus tarkoittaa ja mitä se pitää sisällään ennen kuvien paljastamista. Lukiolaisia voi pyytää muistelemaan negatiivista ja positiivista uskonnonvapautta sekä pohtimaan niiden toteutumista Suomessa. Kun olet kertonut taustatietoja, pyydä oppilaita pohtimaan, millä muilla tavoilla uskonto voi näkyä julkisuudessa – kuvissa näkyvä rukoilu.

Taustatietoa

YK:n ihmisoikeuksien julistus: ”Jokaisella ihmisellä on ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus; tämä oikeus sisältää vapauden uskonnon tai vakaumuksen vaihtamiseen sekä uskonnon tai vakaumuksen julistamiseen yksin tai yhdessä toisten kanssa, sekä julkisesti että yksityisesti, opettamalla sekä harjoittamalla hartautta ja uskonnollisia menoja.” Uskonnonvapaus pitää sisällään sekä oikeuden harjoittaa julkisesti uskontoa että oikeuden luopua uskonnosta tai vaihtaa uskontoa.

Vasemmanpuoleisessa kuvassa amerikkalaisen jalkapallon pelaaja George Wilson rukoilee pelikentällä ennen ottelun alkamista. Oikeanpuoleisessa kuvassa sikhimies on polvistunut rukoukseen. Taustalla näkyy sikheille kaikkein pyhin kultainen temppeli, joka sijaitsee Pohjois-Intiassa, Amritsarissa.

DIA 13: USKONNONVAPAAUS, TIETOKYSYMYS

Tausta-ajatus

Tietokysymys johdattaa ymmärtämään, miten laajasta ilmiöstä uskonnonvapauden rikkomuksissa on kyse.

Ohje

Kysy luokalta tietovisakysymys uskonnonvapaudesta. Oppilaat voivat pohtia kysymystä keskusteluryhmissä ja opettaja voi sitten kysyä joka ryhmän veikkausta. Kerää vastaukset esimerkiksi niin, että luettelet kohdat a:sta b:hen ja pyydä oppilaita viittaamaan. Älä paljasta heti oikeata vastausta vaan pyydä oppilaita vielä arvaamaan,

missä päin maailmaa uskonnonvapautta erityisesti loukataan ja miten. Keskustelkaa sitten koko luokan kanssa. Kerro oppilaille vastaus ja taustatietoja. Voit näyttää lehtijutun karttaa, joka perustuu YK:n selvitykseen: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2013/05/03/a-distressing-map-of-religious-freedom-around-the-world/?utm_term=.1a2410b1fac0

Taustatietoa

Maailman ihmisistä 7 miljardia eli noin 75 prosenttia elää maissa, joissa uskonnonvapautta rajoitetaan vakavin seurauksin. Uskonnonvapauden rajoitukset voivat olla joko hallinnon asettamia lakeja tai yhteisön painetta. Rajoitukset voivat liittyä esimerkiksi pukeutumiseen tai kokoontumisvapauteen. Seuraamukset rajoitusten rikkomisesta voivat vaihdella eri maissa sosiaalisesta kiusaamisesta, vahingonteosta, sakkorangaistuksista tai vainoamisesta väkivaltaan ja kuolemantuomioon saakka. Huomaa, että suureen prosentimäärään vaikuttaa, että nimenomaan monessa hyvin väkirikkaassa maassa rikotaan uskonnonvapautta.

Lisätietoja aiheesta ja eri maiden tilanteesta: <http://www.pewforum.org/2009/12/17/global-restrictions-on-religion/>

Pieni opas uskonnonvapauteen (Suomen Eku-meenisen Neuvoston julkaisu 2012) http://www.ceceurope.org/wp-content/uploads/2015/07/A_brief_guide_to_freedom_of_religion.pdf.

DIA 14: USKONTOON PERUSTUVAN VAINON VUOKSI PAENNEET

Tausta-ajatus

Edellisen dian uskonnonvapausaihe yhdistyy suomalaiseseen kontekstiin. Pakolaisuus liittyy Suomen katsomukselliseen moninaistumiseen.

Ohje

Pyydä oppilaita pohtimaan dian kysymystä. Voit sitten kertoa taustatietoa ja erilaisia näkemyksiä aiheeseen, minkä pohjalta keskustelua voi vielä

jatkaa. Pakolaisteema avaa globaaleihin kysymyksiin ja katsomuksien moninaisuuteen liittyviä syy-seuraussuhteita. Oppilaita voi lopuksi johdattaa pohtimaan ihmisten keskinäisriippuvuutta globaalissa todellisuudessa. Kun maapallo yhä ”kutistuu”, katsomusdialogin merkitys kasvaa.

Tausta-tietoa

Asiaa voi pohtia kahdesta näkökulmasta:

Kyllä turva löytyy: Suomessa on lain mukaan uskonnonvapaus, ja Suomessa ketään ei saa katsoimuksen perusteella syrjiä.

Turvapaikanhakijalle ei välttämättä saa myön-teistä päätöstä. Eri maissa syrjitään eri katsomusten perusteella. Moni vainottu tai syrjitty ajattelee saavansa Suomesta turvan. Turvapaikanhakijoiden katsomusta on kuitenkin vaikea tutkia. Turvapaikanhakijat ovat joutuneet selittämään hyvin monimutkaisiakin uskonoppeja todistaakseen viranomaisille, että kuuluvat tiettyyn uskontoon. Suomessa evankelis-luterilainen kirkko ja monet muut tahot ovat korostaneet, että uskonto on identiteetti jota on vaikea määritellä – uskonto on muutakin kuin uskontojen opit. Viranomaiset ovat suhtautuneet erityisen epäillen kristityiksi Suomessa kääntyneiden turvapaikanhakijoiden vakaumuksiin.

Haastattelujen pohjalta kirjoitettu kolumni:

<https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/suonpaa-turvapaikkakuulustelu-on-modernia-inkvisitio-1>

Kuvassa marssii Falun Gongin kannattajia Kana-dassa. Falun Gong on Kiinassa kielletty uskonto, joka valtion linjauksen mukaan ”levittää taikauskkoa ja valheita”. Monet tutkijat tulkitsevat, että liike kiellettiin, koska kommunistihallitus koki sen suosion uhkaavaksi. 1990-luvun lopulla alkanut liikkeen kannattajien vaino on johtanut pahoinpitelyihin, kidutukseen ja vankileireille karkotuksiin. Ihmisoikeusraporttien mukaan vielä elossa olevilta Falun Gongin jäseniltä on ryöstetty sisäelimiä, joita on myyty elinsiirtomarkkinoille. Vainoissa arvellaan kuolleen tuhansia Falun Gongin kannattajia.

Lisää tietoa pakolaisuudesta sekä kasvatusta-
teriaalia: Suomen Pakolaisapu [http://pakolaisapu.fi/
pakolaisuus/](http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/)

FOKUS ry:n sivuilta löydät opetusmateriaaleja,
jotka on tehty Visuaalisen journalismin palkinnon
voittaneen Karkotetut -valokuvakirjan tarinoiden
käsittelyyn <https://www.kulttuurifoorumi.fi/kasvatus>

Karkotetut-projekti: <http://www.karkotetut.com/>

Lopuksi

Palatkaa toiminnallisen harjoituksen jälkeen
pohtimaan, mitä uutta tänään opittiin. Pyydä
oppilaita palauttamaan mieleen tunnin alkuosan
teemoja ja keskusteluja. Mikä oli uutta? Mikä oli
yllättävää? Mikä oli kiinnostavaa? Mikä oli outoa?
Mistä tuli ehkä surullinen tai vihainen olo? Mikä
oli hauskaa?

B. HARJOITUKSET

Kaikkiin harjoituksiin on omat oppitunnilla käytettävät diansa.

01 Kotoisa kaupunki

Harjoituksessa oppilaat pohtivat heille tuttuja tapoja, jotka ehkä muille ovat tuntemattomia. Aihe avaa keskustelemaan esimerkiksi eri katsomuserinteiden juhlista, mutta myös täysin sekulaareista tavoista ja luokan keskinäisistä eroista. Harjoituksessa piirretään yksilötyönä pieni teos jostain oman kodin tavasta ja kuva liimataan ikkunaksi koko luokan isoon kaupunkikuvaan. Harjoituksen tarkoitus on avata tapojen kirjoa rikkautena, joka ”tuo kaupungin eloon”. Tätä harjoitusta voi kokeilla myös alakoulussa.

TAVOITTEET

Oppilaat tutustuvat erilaisiin perhekuulttuureihin ja oppivat luokan sisäisestä moninaisuudesta. Oppilaat ymmärtävät, että niin eri katsomukset kuin muutkin seikat liittyvät erilaisiin tapakulttuureihin. Oppilaat saavat tietoa erilaisista juhlista ja tavoista.

KESTO

Harjoitukseen menee n. 45 minuuttia, jos kaupunki koristellaan. Itse yksilötyöpiirustuksiin voi varata aikaa n. 20 minuuttia.

TARVIKKEET

- Valmis suuri kaupunkisilhuetti (suuren suuri paperi + paksu musta tussi tai liity)
- Taiteilijatarvikkeet: esimerkiksi puuvärit, liidut tai peitevärit yksilötöihin. Kaupunkikuvan värittämiseen ei kannata käyttää puuvärejä.
- Lattiatilaa, jolle kaupunkisilhuetin voi levittää taiteilua varten.

- Dioja varten älytaulu tai valkokangas ja kone.

VALMISTELU

Harjoitukseen tarvitaan valmis, pelkistetty kaupunkisilhuetti, joka on piirretty suurelle paperirullalle. Voit joko itse piirtää kaupungin ääriviivat, tai pyytää vaikka vapaaehtoisia oppilaita piirtämään kuvan ennen varsinaista oppituntia. Kuva voi olla pelkistetty, koska se koristellaan harjoituksen aikana. Talopinta-alaa täytyy silhuetissa olla enemmän kuin taivasta, jotta oppilaiden piirustuksista saa taloihin ikkunat.

KULKU

1. Näytä sivustoa www.juhlakalenteri.fi luokalle. Tutkikaa, mitä eri juhlia kyseisen kuukauden (tai lähikuukausien) aikana juhlitaan Suomessa ja ympäri maailmaa. Keskustelkaa, mitkä juhlat ovat tuttuja ja mitä oppilaiden kodeissa kenties vietetään.
2. Esittele luokalle kaupunkisilhuetti ja kerro, että kaupungista puuttuvat kaikki ihmiset tapoineen, tottumuksineen ja juhlineen. Kaupunki pitäisi saada eloon! Taloihin pitäisi oppitunnin aikana saada ikkunoita, joista näkyisi erilaisia asukkaita erilaisine tapoineen.
3. Pyydä oppilaita miettimään jotain juhlaa, jota omassa kodissa vietetään tai vaihtoehtoisesti jotain kotiväelle ominaista tapaa (esimerkiksi: meidän perheessä syödään aina sunnuntaiaamuisin sämpylöitä, meillä kuunnellaan joulupäivänä radiosta joululauluja...). Ohjeista, että

jokainen piirtää pian tästä tavasta kuvan ja kuvista tulee ikkunoita kaupunkikuvan taloihin.

4. Jaa luokalle A4- tai A6-kokoiset paperit, joihin oppilaat saavat alkaa taiteilla kuvaa kotitavastaan.
5. Nopeimmat taiteilijat voivat alkaa koristella kaupunkia värittämällä sen sekä piirtämällä taloihin ja taivaalle yksityiskohtia. Kaupungista tehdään valmis koko luokan voimin.
6. Kun kaupungin värittäminen ja koristelu saadaan valmiiksi, kiinnittäkää silhuetti seinälle.
7. Jaa luokka pieniin porukoihin. Oppilaat esittelevät porukoissa toisilleen, mitä tapaa oma teos kuvaa. Kerro, että ryhmät esittelevät työt koko luokalle niin, että kukaan ei esittele omaansa, vaan kukin ryhmäläinen esittelee

jonkun toisen ryhmäläisensä teoksen. Ryhmä liimaa samalla piirustuksen kaupunkiin talon ikkunaksi.

8. Ryhmät esittelevät ikkunat koko luokalle. Kun taloihin on saatu ikkunat, voidaan valmistaa teosta vielä yhdessä ihailta.
9. Pyydä oppilaita pohtimaan, tuliko harjoituksessa ilmi tapoja tai juhlia, josta he eivät olleet aikaisemmin kuulleet. Jos luokassa on oppilaita eri katsomuksellisista perinteistä ja harjoituksessa tulee ilmi eri juhlia, tarkastelkaa juhlakalenterista, mitä juhlia kerrotaan.

02 Still-kuva -draama

Tässä harjoituksessa globaalista uskontojen etiikasta tulee luokan etiikkaa. Oppilaat tutustuivat eri uskontoperinteissä tunnettuun kultaiseen sääntöön, keksivät säännön perusteella tilanteita omasta todellisuudestaan ja pääsevät esittämään ja tulkitsemaan tilanteita still-kuva -draamaharjoitusten avulla. Tulkinnessa käytetään prosessidraaman keinoja, joiden avulla oppilaat pohtivat myös, miten tilanteita voisi kehittää.

TAVOITTEET

Oppilaat tutustuvat eri uskontoperinteitä yhdistävään eettiseen ajatteluun ja syventyvät pohtimaan kultaista sääntöä oman elämänsä kontekstissa. Oppilaat ymmärtävät, että uskontojen etiikka on tärkeä tekijä rauhan rakentamisessa ja kestävässä tulevaisuudessa. Oppilaat eläytyvät kultaiseen sääntöön draaman keinoin ja pystyvät sen avulla helpommin asettumaan toisen asemaan. Oppilaat johtavat omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan yleispäteviä eettisiä ohjeita koko luokalle.

KESTO

Harjoitus on suunniteltu 45 minuutin oppitunnille. Jos itse still-kuvien suunnittelu ja toteutus sujuvat nopeasti, kannattaa asetelmien tulkitsemiseen kuitenkin käyttää aikaa. Tunnin päätteeksi kultaisesta säännöstä johdetaan luokalle omat säännöt. Jos aikaa jää, säännöistä voi koristella luokan seinälle taulun.

TARVIKKEET

- Harjoitus ei vaadi erityisiä tarvikkeita, paitsi jos still-kuvat halutaan valokuvata (siihen laitteet) tai jos luokan säännöt halutaan seinälle (siihen paperia ja taitelijatarvikkeita)
- Dioja varten älytaulu tai valkokangas ja kone.

VALMISTELU

- Harjoitus ei vaadi erityisiä valmisteluja

KULKU

1. Esittele kultaisen säännön olemassaolo eri uskontoperinteissä diojen avulla. Pohtikaa, mikä ero säännön kahdessa eri muotoilussa on. Oppilaiden kanssa voi myös pohtia, miten on mahdollista, että eri maapallon kolkissa on eri vuosisadoilla ja -tuhansilla kehittynyt samanlainen eettinen ohje. Miettiä voi myös, että mitä etua siitä on, että uskonnoilla on näin samanlaista eettistä ajattelua. Tuo mielellään ilmi keskustelussa, että uskontojen yhteinen etiikka on tärkeää, koska se mahdollistaa uskontojen rauhallisen yhteiselon sekä uskontojen edustajien yhteisen työskentelyn rauhan ja kestävä tulevaisuuden takaamiseksi.
2. Ovatko kaikki mainitut uskonnot oppilaille tuttuja? Katsokaa maailmankartasta, missä päin maailmaa uskonnot ovat syntyneet ja minne ne ovat sittemmin levinneet. Diojen ensimmäistä karttaa voi käyttää arvailuun ja muisteluun, seuraavaa nykyisen levinneisyyden tarkasteluun.
3. Pyydä oppilaita pohtimaan sääntöä omassa elämässään. Jokainen oppilas kirjoittaa ylös kaksi tekoa: yhden sellaisen teon, jollaista ei halua itselleen tehtävän ja yhden sellaisen teon, jonka haluaisi itselleen tehtävän. Jos joillain on vaikeuksia keksiä, voit antaa apukysymyksiä ja esimerkkejä. Kerro, että teoiksi kannattaa valita sellaiset, jotka voi jakaa muiden luokkalaisten kanssa.
4. Ohjeista ryhmätyöt. Oppilaat jaetaan kohta ryhmiin ja ryhmissä he esittelevät toisilleen, mitä tekoja keksivät. Ryhmä valitsee kaksi tekoa, joista ovat kaikki yhtä mieltä (yhden jota eivät haluaisi itselleen tehtävän ja toisen jonka haluaisivat tehtävän).

Selitä, mitä ovat still-kuvat. Monille oppilaille still-kuvien teko saattaa olla tuttu juttu Putous-sarjasta. Still-kuva on kuin näytelmän pysähtynyt kohtaus, jossa esiintyjät ovat jäähmettyneet patsaiksi dramaattisiin asentoihin ja ilmeisiin. Harjoituksen etuna on, että siinä ujomilla oppilailla on matalampi kynnys osallistua draamaan – rooleja voi olla kaikenlaisia. Jos rimaa haluaa edelleen madaltaa, ryhmät voivat ottaa still-kuvista varsinaiset valokuvat omassa rauhassa, jolloin oppilaat välttyvät esiintymästä koko luokan edessä. Valokuvien siirtämiselle koneelle kaikkien katsottavaksi pitää tällöin varata aikaa.

Ryhmiä tehtävänä on keksiä kaksi konkreettista tapahtumatilannetta valitsemistaan teoista. Ryhmät keksivät, millaisia henkilöitä tilanteissa on ja mitä kukin tekee. Anna ohjeeksi suunnitella tarkkaan jokaisen henkilön asento ja ilmeet, jotta kuva ilmentäisi mahdollisimman hyvin tekoa. Kerro, että loput luokasta pyrkii tulkitsemaan, mitä kuvassa tapahtuu ja millaisia hahmoja siinä on.

5. Kerro, paljonko valmisteluun on aikaa ja jaa luokka ryhmiin. Harjoitusta helpottaa, jos käytettävissä on enemmän tilaa kuin pelkkä luokka.
6. Pyydä ryhmät vuoron perään luokan eteen. Ryhmät asettuvat still-kuva-asentoon ja pysyvät siinä niin kauan kuin muu luokka tulkitsee kuvaa. Anna oppilaille apukysymykset tulkitsemiseen:
 - Millaisia ilmeitä ihmisillä on?
 - Millaisia tunteita tilanteesta välittyy?
 - Mikä rooli eri henkilöillä on?
 - Onko kyseessä positiivinen vai negatiivinen teko?
 - Mitä tilanteessa voisi tapahtua?
7. Kun kuva on muun luokan toimesta tulkittu, pyydä ryhmää palaamaan negatiivisen teon asetelmaan. Anna luokalle tehtäväksi poh-

tia, miten tilanteen voisi ratkaista. Ryhmät voivat vuoron perään käydä liikuttamassa jotain kuvan hahmoa parempaan asentoon tai muuttaa heidän ilmeitään. Ohjeista, että ilmeiden muuttaminen tehdään koskematta henkilöihin. Jos esimerkiksi haluaa muuttaa still-kuvassa olevan ilmeen nauruksi, oppilas menee hahmon eteen ja näyttää omilla kasvoillaan ilmeen, joka patsaan henkilön pitää ottaa. Muut ryhmät voivat vuoron perään käydä muuttamassa yhtä asentoa tai ilmettä keskinäisen pohdintansa mukaan. Kun kaikista ryhmistä on käyty muuttelemassa tilannetta, analysoidaan lopputulosta.

- Mitä tunteita tilanteesta nyt välittyy?
- Millaisia ilmeitä ihmisillä nyt on?
- Mitä tilanteessa näyttää nyt tapahtuvan?

Jos tilanne ei vielä tunnu positiiviselta, pohtikaa koko luokan voimin, mitä still-kuvassa voisi vielä muuttaa. Tehkää viimeiset muutokset luokan pohdintojen perusteella. Pyydä vielä still-kuvan esittänyttä ryhmää kertomaan, olisivatko sen jäsenet muuttaneet teon positiiviseksi samalla vai jollain eri tavalla.

8. Kun kaikki ryhmät ovat esittäneet still-kuvansa, listatkaa yhdessä kuvissa esitetyt teot. Pohdittakaa ryhmissä, voisiko näistä teoista johtaa yhteisiä sääntöjä luokkaan tai mitä muita sääntöjä luokkaan voisi kultaisesta säännöstä johtaa. Purkakaat keskustelun yhdessä. Jos aikaa jää, kootkaa luokan yhteiset säännöt seinätauluksi ja koristelkaa taulu. Näin luokka saa omat kultaiset sääntönsä, joihin voidaan palata esimerkiksi kiista- tai kiusaamistilanteissa.

03 Muovailuvahasarjakuvat

Tässä harjoituksessa globaalista etiikasta tulee luokan etiikkaa. Oppilaat tutustuvat eri uskontoperinteissä tunnettuun kultaiseen sääntöön ja keksivät säännön perusteella tilanteita omasta todellisuudesta, mikä konkretisoi aihetta. Harjoituksessa käytetään muovailuvahaa sekä valokuvaamista, ja etiikkaan liittyvistä tilanteista luodaan mielikuvituksellisia valokuvasarjakuvia.

TAVOITTEET

Oppilaat tutustuvat eri uskontoperinteitä yhdistävään eettiseen ajatteluun ja syventyvät pohtimaan kultaista sääntöä oman elämänsä kontekstissa. Oppilaat ymmärtävät, että uskontojen etiikka on tärkeä tekijä rauhan rakentamisessa ja kestävässä tulevaisuudessa. Oppilaat konkretisoivat sääntöön liittyviä tekoja käsin tekemällä ja mielikuvitusta käyttämällä. Oppilaat pääsevät kokeilemaan luovaa tapaa tehdä sarjakuvia ja harjoittamaan kuvan tulkintaa. Oppilaat johtavat omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan yleispäteviä eettisiä ohjeita koko luokalle.

KESTO

Harjoitus on suunniteltu 45 minuutin oppitunnille. Harjoituksen kesto riippuu siitä, miten paljon luokan oppilaat yleensä käyttävät aikaa taiteellisiin projekteihin. Muovailuvahavaiheeseen voi antaa aikaa 20 minuuttia, jolloin valokuvaamiselle jää aikaa 10 minuuttia. Kuvien muokkaamisen ja tulokinnan voi halutessaan tehdä toisella tunnilla, jos aika ei 45 minuutin raameissa riitä. Jos aikaa voi käyttää enemmän, oppilaat pääsevät paremmin syventymään käytettyihin taiteellisiin menetelmiin. Vaikka harjoitus on kestoiltaan pitkä, valokuvasarjakuvien teko on menetelmä, joka oppilaita hyvin todennäköisesti innostaa ja kiinnostaa.

TARVIKKEET

- Muovailuvahapakkaus jokaiselle ryhmälle

- Laitteita joilla voi ottaa ja muokata kuvia, esimerkiksi ipad/älypuhelin ja läppäri joka ryhmälle
- Printtteri, jos lopulliset työt halutaan seinälle
- Dioja varten älytaulu tai valkokangas ja kone.

VALMISTELU

Harjoitus ei vaadi erityisiä valmisteluja

HUOMIOITAVAA

Harjoitus vaatii aikaa. Halutessaan valokuvaamisvaiheen voi jättää pois ja harjoituksen päättää siihen, että muovailuvahafiguurit asetetaan asetelmiin, joita tulkitaan koko luokan kanssa harjoituksen apukysymyksillä. Sarjakuvan voi halutessaan toteuttaa myös toisella tunnilla.

KULKU

1. Esittele kultaisen säännön olemassaolo eri uskontoperinteissä diojen avulla. Pohtikaa, mikä ero säännön kahdessa eri muotoilussa on. Oppilaiden kanssa voi myös pohtia, miten on mahdollista, että eri maapallon kolkissa on eri vuosisadoilla ja -tuhansilla kehittynyt samanlainen eettinen ohje. Miettiä voi myös, että mitä etua siitä on, että uskonnoilla on näin samanlaista eettistä ajattelua. Tuo mielellään ilmi keskustelussa, että uskontojen yhteinen etiikka on tärkeää, koska se mahdollistaa uskontojen rauhallisen yhteiselon sekä uskontojen edustajien yhteisen työskentelyn rauhan ja kestävä tulevaisuuden takaamiseksi.
2. Ovatko kaikki mainitut uskonnot oppilaille tuttuja? Katsokaa maailmankartasta, missä päin maailmaa uskonnot ovat syntyneet ja minne ne ovat sittemmin levinneet. Diojen ensimmäistä karttaa voi käyttää arvailuun ja muisteluun, seuraavaa nykyisen levinneisyyden tarkasteluun.

3. Pyydä oppilaita pohtimaan sääntöä omassa elämässään. Jokainen oppilas kirjoittaa ylös kaksi tekoa: yhden sellaisen teon, jollaista ei halua itselleen tehtävän ja yhden sellaisen teon, jonka haluaisi itselleen tehtävän. Jos joillain on vaikeuksia keksiä, voit antaa apukysymyksiä ja esimerkkejä. Kerro, että teoiksi kannattaa valita sellaiset, jotka voi jakaa muiden luokkalaisten kanssa.
4. Ohjeista ryhmätyöt. Oppilaat jaetaan kohta ryhmiin ja ryhmissä he esittelevät toisilleen, mitä tekoja keksivät. Ryhmä valitsee yhden teon, josta ovat kaikki yhtä mieltä (joko sellaisen, jota eivät haluaisi itselleen tehtävän tai sellaisen jonka haluaisivat tehtävän).

Selitä työvaiheet:

Jokainen ryhmä saa paketin, jossa on muovailuvahaa eri väreissä. Ryhmät pohtivat yhdessä, millaisen muovailuvahakohtauksen valitusta teosta voisi tehdä. Ryhmiä voi johdattaa pohtimaan, millaisia eri henkilöitä tilanteessa voisi olla. Kohtaukseen voi myös muovailu rekvisiittaa kuten huonekaluja tai vaikkapa kaupungin kaduilla näkyviä asioita.

Kun muovailuvahahahmot ovat valmiita, ryhmät suunnittelevat, millaisiin asetelmiin ja paikkoihin hahmot asetellaan eri valokuvia varten. Sarjakuva kannattaa pyytää suunnittelemaan ennen kuin sitä aletaan kuvata.

Sitten siirrytään valokuvaamisvaiheeseen. Ohjeista oppilaita käyttämään luovuutta erilaisilla kuvakulmilla ja eri etäisyyksiltä otetuilla kuvilla. Kun ryhmät asettelevat hahmoja tilanteisiin kuvien ottoa varten, luokan fyysistä tilaa saa käyttää luovasti apuna kulissina tai rekvisiittana.

Viimeiseksi seuraa kuvien siirtäminen koneelle ja kuvien muokkaus. Voit näyttää dioissa olevaa esimerkisarjakuvaa. Ohjeista, että oppilaat tallentaisivat ensin version, jossa ei ole tekstiä ollenkaan. Sen jälkeen tehdään toinen

versio tismalleen samoista kuvista, mutta tähän versioon lisätään tekstiä ja puhekuplia. Sarjakuvat kannattaa toteuttaa esimerkiksi Power Pointilla, jolloin ne voi esittää luokalle vaikka diashowna. Dioissa on oppilaille tarkoitettut ohjeet puhekuplien lisäämiseen Power Pointissa.

5. Kerro, paljonko valmisteluun on aikaa ja jaa luokka ryhmiin. Jaa jokaiselle ryhmälle tarvikkeet ja varmista, että ohjeet on ymmärretty. Jaa ensi vain muovailuvahat, jotta ryhmä ei hätiköi seuraaviin vaiheisiin. Laita oppilaille esiin dioissa oleva ohje siitä, miten Power Pointilla saa lisättyä puhekuplia.
6. Kun valmiit työt on saatu open koneelle, katsoo työt yhdessä niin, että ensin tulkitaan sarjakuvaa, jossa ei ole tekstiä. Tulkintaa varten voi käyttää seuraavia apukysymyksiä:
 - Millaisia tunteita kohtauksesta välittyi?
 - Mikä rooli eri hahmoilla on?
 - Onko kyseessä positiivinen vai negatiivinen teko?
 - Mitä kohtauksessa tapahtuu?
 - Katsokaa sitten tekstitettyt versiot.
7. Kun kaikkiin sarjakuviin on tutustuttu, listatkaa yhdessä kuvissa esitetyt teot. Pohtikaa ryhmissä, voisiko näistä teoista johtaa sääntöjä luokkaan sekä, mitä muita sääntöjä luokkaan voisi kultaisesta säännöstä johtaa. Purkakaa keskustelu yhdessä. Jos aika jää, kootkaa luokan yhteiset säännöt seinätauluksi ja koristelkaa taulu. Näin luokka saa omat kultaiset sääntönsä, joihin voidaan palata esimerkiksi kiista- tai kiusaamistilanteissa.

04 Keitä he ovat?

Tässä harjoituksessa oppilaat pääsevät tutustumaan keskenään erilaiset elämäkatsomukset ja -tavat omaavien henkilöiden tarinoin. Tarinoiden pohjalta valmistellaan draamaesitykset, jotka kuvataan videolle, ja joita tulkitaan. Harjoituksen teemoina ovat katsomuksista syntyvät mielikuvat sekä identiteettien moninaisuus.

TAVOITTEET

Oppilaat oppivat tuntemaan katsomuksellista moninaisuutta suomalaisena ilmiönä, joka kuitenkin on kytköksissä myös globaaleihin suhteisiin ja tapahtumiin. Oppilaat tutustuvat sekä Suomessa jo pitkään vallinneeseen katsomukselliseen moninaisuuteen että maahanmuuton ja pakolaisuuden seurauksina syntyneisiin muutoksiin. Oppilaat eläytyvät eri katsomukset omaavien ihmisten elämään. Oppilaat käsittelevät omia katsomuksiin liittyviä stereotyyppioitaan ja pyrkivät ylittämään ne. Oppilaat ymmärtävät katsomukset yhtenä identiteettimääreenä monien identiteettimääreiden joukossa.

KESTO

Harjoitus on suunniteltu 45 minuutin oppitunnille.

TARVIKKEET

- Printatut valitsemasi tarinat Katsomusten kasvot –materiaalista – eri tarina jokaiselle ryhmälle. Printtaa tarinoiden A-osat, joissa ei selviä henkilötietoja.
- Laitteet, kuten ipadit, joilla kuvata ja editoida videoita, esimerkiksi iMovies-sovelluksella
- Tilaa luokan ulkopuolella
- Dioja varten älytaulu tai valkokangas ja kone.

VALMISTELU

- Tutustu Katsomuksen kasvot -aineistoon ja valitse haluamasi tarinat, niin että jokainen ryhmä saa yhden tarinan.
- Printtaa tarinoiden A-osat.
- Varaa luokalle tarvittavat laitteet.

KULKU

1. Kerro, että luokka pääsee pian tutustumaan oikeiden ihmisten tarinoin. Oppilaat eivät kuitenkaan saa tietää tarkasti keitä henkilöt ovat: minkä ikäisiä he ovat, missä päin maailmaa he asuvat, mitä sukupuolta he edustavat, mitä he harrastavat tai mistä ovat kiinnostuneita. Oppilaat saavat kuitenkin kuulla henkilöiden eri katsomuksista.
2. Kerro, että seuraavaksi tehdään draamaharjoitus ryhmissä. Jokainen ryhmä saa eri tekstin, jossa kerrotaan henkilöstä. Draama tehdään tekstin pohjalta.
3. Jaa luokka ryhmiin ja anna kullekin ryhmälle oma tarinansa. Voit jakaa luokan ryhmiin jo ennen varsinaista ryhmiin siirtymistä, niin että oppilaat lukevat ryhmänsä tekstit rauhassa omilla paikoillaan. Tällöin joka oppilas tarvitsee oman printin.
4. Ohjeista oppilaat lukemaan tekstit rauhassa. Sitä myötä kun kukin oppilas on saanut luetua, he voivat alkaa hiljaa mielessään kuvitella, millainen tarinan henkilö voisi olla.
5. Kun koko ryhmä on lukenut tekstin, ohjeista oppilaita assosioimaan yhdessä. Tarkoitusta keksiä henkilölle ikä, sukupuoli, ammatti, asuinpaikka, kiinnostuksen kohteita, harrastuksia, perhe... Laita apukysymykset esille. Selitä, että keksittyjen ominaisuuksien pitäisi tulla ilmi videoissa, joita ryhmät pian pääsevät tekemään. Kerro, että henkilölle pitää keksiä

yksi piirre, joka ryhmän omasta mielestä on yllättävä.

6. Kerro harjoituksen seuraava vaiheet. Oppilaat tekevät keksimästään henkilön tarinasta videon. Esityksessä pitäisi jotenkin näkyä henkilön elämäkatsomus, tapoja, harrastuksia, asuinympäristö ja lähipiiri. Muuten juonessa saa käyttää vapaasti mielikuvitusta. Yksi ryhmän jäsen voi esittää henkilöä ja muut muita hahmoja henkilön elämässä. Näytelmät suunnitellaan, kuvataan ja editoidaan. Jos ipadeja ei ole käytössä, ryhmät voivat myös valmistella luokan edessä esitettävät näytelmät. Vinkkaa, että videoista saa kiinnostavampia, jos esitykseen kehittää kunnon juonen ja henkilöille erilaisia luonteita.
7. Päästä ryhmät töihin ja kerro, paljonko videoiden tekoon on aikaa. Varaa aikaa videoiden siirtämiseen koneelle.
8. Kun videot katsotaan, pyydä muita oppilaita arvaamaan, mikä oli se henkilölle annettu piirre, joka ryhmän mielestä oli yllättävä. Voitte

keskustella videoista yleisesti. Pyydä oppilaita sitten lukemaan ääneen alussa saamansa teksti. Pyydä muita oppilaita pohtimaan, olisivatko he itse tuon tekstin perusteella keksineet samanlaisen vai erityyppisen hahmon ja tarinan. Jos videot antavat siihen aihetta, voitte pohtia eri katsomuksiin liittyviä stereotyyppioita.

9. Tutustukaa nyt oikeisiin tarinoihin. Voit lukea tarinat dioilta ääneen, tai pyytää vapaaehtoisia lukijoita. Keskustelkaa. Olivatko todelliset tarinat yllätyksellisiä vai eivät? Arvasivatko oppilaat, että kaikki henkilöt asuivat Suomessa? Pyydä lopuksi oppilaita pohtimaan, miten Katsomusten kasvot -aineiston henkilöt voisivat elää yhdessä naapureina ja ystävinä. Mikä heitä yhdistäisi? Mitkä asiat voisivat olla vaikeita? Mitä ystävyys edellyttäisi?

05 Katsomukset ja media

Tässä harjoituksessa oppilaat pääsevät pohtimaan mediassa ja sosiaalisessa mediassa käytyä keskustelua sekä nettikommentoinnin tapoja. Harjoituksessa opetellaan tunnistamaan katsomuksiin liittyvää ennakkoluuloista kommentointia ja muuttamaan sitä dialogiseksi. Harjoituksessa eläydytään draaman keinoin niin eri katsomukset omaavien henkilöiden kuin heitä määrittävän median asemaan ja puretaan sitten tätä kokemusta.

TAVOITTEET

Oppilaat pohtivat, miten netissä voisi keskustella dialogisesti katsomuksista ja moninaisuudesta. He tunnistavat ennakkoluuloista kielenkäyttöä ja analysoivat mediaa. Oppilaat tutustuvat sekä Suomessa jo pitkään vallinneeseen katsomukselliseen moninaisuuteen että maahanmuuton ja pakolaisuuden seurauksina syntyneisiin muutoksiin. Oppilaat eläytyvät sekä eri katsomukset omaavien ihmisten elämään että heitä määrittelevien ihmisten rooliin. Oppilaat ymmärtävät mediaan kytkeytyvää informaatiovaltaa. He käsittelevät omia katsomuksiin liittyviä stereotypioitaan ja pyrkivät ylittämään ne. Oppilaat ymmärtävät katsomukset yhtenä identiteettimääreenä monien identiteettimääreiden joukossa.

KESTO

Jos tunti pidetään lukiossa, voi tunnin alun runkoon varata 25 minuuttia ja lopun ajan, 50 minuuttia, harjoitukseen. Jos kuitenkin käytössä on kaksoistunti, ehtii niin tunnin runkoon kuin harjoitukseenkin paneutua paremmin.

TARVIKKEET

- Printatut valitsemasi tarinat Katsomusten kasvot -materiaalista – eri tarina joka ryhmälle. Printtaa tarinoiden A-osat, joissa ei selviä henkilötietoja.

- Laitteet, joilla kuvata ja editoida videoita (esim. iPadit, joissa on iMovies)
- Paperia haastattelukysymyksiä keksimiseen ja kommenttien kirjoittamiseen
- Dioja varten älytaulu tai valkokangas ja kone.

VALMISTELU

- Tutustu Katsomuksen kasvot -aineistoon ja valitse haluamasi tarinat, niin että jokainen ryhmä saa yhden tarinan.
- Printtaa tarinoiden A-osat.
- Varaa tarittavat laitteet (diojen ja videoiden katselu, videoiden kuvaaminen ja editointi-ryhmissä, videoiden siirtäminen)
- Varaa paperia suunnitteluun

KULKU

1. Ohjeista ryhmätyöt ennen ryhmiin jakamista/jakautumista. Oppilaiden tulee miettiä, miten he reagoisivat väitteisiin joita luet yksi kerrallaan. Oppilaat reagoivat itsenäisesti, mutta keskustelu käydään ryhmittäin. Reagoida saa vain yhdellä otsikon sanoista: ”auts”, ”häh”, ”hmm” tai ”vau!”. Jos oppilaita ohjeistaa sanomaan sanan yhteen ääneen, ei valintaa voi muuttaa ryhmäpaineesta. Eri vaihtoehdoista keskustelu avaa pohtimaan reagoinnin syitä ja väitteen herättämiä miellejohdotuksia. (Osio on muokattu www.uskonnonopetus.fi -sivuston harjoituksesta)

VÄITTEET

- Uskovaiset ovat moraalisempia ihmisiä kuin muut.
- Uskonnot aiheuttavat vain kärsimystä
- Muslimit pitävät huivia vain, koska heidän on pakko
- Ateistit eivät saisi juhlia joulua mitenkään

- Ihmisten pitäisi kutsua turvapaikanhakijoita vaikka luokseen illalliselle
 - Kristityt lyövät aina Raamatulla päähän
2. Kun kaikki väitteet on luettu, niihin reagoitu ja keskustelut käyty, pyydä ryhmiä yhdessä pohtimaan, miten väitteistä voisi muokata kysymyksiä, joissa yritetään kysyä teemasta kohteliaammin. Kannattaa pohtia väitteiden negatiivisia sanoja sekä mahdollisia me-muut-jaotteluja. Kerro, että sellaiset kysymykset ovat huonoja, joihin voi vastata vain ”kyllä” tai ”ei”. Väitteet voi ja kannattaakin purkaa useammaksi kysymyksiä.

Anna esimerkki:

Väite: Kaikki muslimit ovat terroristeja.
Aiheeseen liittyviä kohteliaampia kysymyksiä: Mistä johtuu, että islamin piirissä esiintyy terrorismia ja nämä terroristit ajattelevat olevansa oikeita muslimeja? Onko muitakin uskontoja käytetty terroristisen pelon lietsonnaan? Miksi muut muslimit leimataan helposti?

3. Pyydä ryhmiä pohtimaan, miten äskeinen harjoitus liittyisi someen. (Keskustelujen ilmapiiri, matala kynnyksen epäkohteliaisiin kommentteihin ja suoranaisiin vihapuheeseen, stereotyyppisiin perustuvat valeuutiset...)
4. Selitä seuraavan harjoituksen kulku. Oppilaat toimivat samoissa ryhmissä. Jokainen ryhmä saa eri tekstin Katsomusten kasvot -aineistosta. Teksti kertoo henkilön katsomuksesta ja tavoista paljastamatta muuta. Pyydä ryhmiä miettimään, mitä teksti tuo mieleen. Millaisen ihmisen he näkevät tekstin takana?
5. Seuraavaksi seuraa draamaharjoitus. Oppilaat keksivät haastattelukysymyksiä ja kuvaavat videoita (voivat valmistaa myös luokan edessä valmistettavia esityksiä), joissa esittävät haastattelewansa tekstissä kuvattua henkilöä. Yksi haastatteliija esittää valtakunnallisen päivälehdessä ja toinen sensaatiolehden toimittajaa.

Kerro, että ryhmät saavat vapaasti keksiä haastateltavalle päähenkilölle lisää piirteitä. Pyydä ryhmiä keksimään myös yksi stereotyyppien vastainen, yllättävä vastaus, jonka haastateltava voisi sanoa.

6. Kun ryhmillä on suunnitelmat valmiina, päästä oppilaat tekemään videoita. Kuvaamiseen on hyvä olla luokan ulkopuolista tilaa. Varaa myös aikaa videoiden siirtämiseen koneelle.
7. Katsokaa valmiit videot. Pyydä joka videon katsomisen jälkeen ryhmiä keksimään kommentteja, joita kuvittelevat videoiden netissä keräävän. Pyydä ryhmiä jakamaan muutama kommentti koko luokan kesken. Kun kaikki videot on katsottu, pyydä ryhmiä muotoilemaan kaikista tökeröimmät kommentit uudestaan dialogisempaan muotoon, kuten harjoituksen alussa (kohdassa a) harjoiteltiin. Keskustelkaa vielä koko luokan kanssa videoista, ryhmien keksimistä kommentteista, netin kommentointikulttuurista ja oppilaiden kommenttimuokkauksista.
8. Tutustukaa nyt diojen avulla siihen, keitä tekstien taustalla olevat henkilöt todellisuudessa olivat. Olivatko opiskelijat yllättyneitä jostain?

06 #yhteisymmärrysteko

Tässä harjoituksessa oppilaat suunnittelevat tai tunnistavat YK:n uskontojen ja katsomusten yhteisymmärrysviikkoon liittyvän #yhteisymmärrysteon. Kampanja on jokavuotinen ja käynnissä läpi vuoden. Harjoitus vaatii räätälöintiä. Oppilaille voi halutessaan antaa täysin vapaat kädet, jolloin heidän osallisuutensa kokemuksesta yrittään tehdä maksimaalista. Kannattaa kuitenkin tutustua yhdessä siihen, mitä #yhteisymmärrysteoksi on aikaisemmin suunniteltu ja ehdotettu. Jos oppilaat esimerkiksi haluavat järjestää koululla katsomusdialogipaneelin, he voivat heti tällä tunnilla ottaa yhteyttä eri uskonnollisiin tahoihin, suunnitella keskustelukysymyksiä tai kysyä koulun henkilökunnalta missä ja milloin tapahtuman voisi järjestää. Puheesta tekoihin! Oheinen on ehdotus raamiksi harjoitukselle.

TAVOITTEET

Oppilaat pohtivat, miten katsomusdialogia voisi toteuttaa käytännössä heidän omassa kouluarjessaan ja elämässään. Oppilaat toteuttavat tai etsivät jonkin konkreettisen katsomusten vuorovaikutusta edistäneen teon. Oppilaat ottavat vastuuta omasta oppimisestaan ja osallistuvat aktiivisina kansalaisina katsomusten välistä dialogia edistävään toimintaan. Oppilaat kokevat, että heidän omalla toiminnallaan voi tehdä tai tunnistaa ymmärrystä lisääviä tekoja.

KESTO

Harjoituksen kesto riippuu oppilaiden ideoista ja innosta. Kannattaa varata varalle jokin toinen harjoitus, jos oppilaiden ideoita ei voi alkaa viedä eteenpäin itse tunnin aikana.

TARVIKKEET

Oppilaille kannattaa varata paperia, mutta myös ryhmittäin nettiselailun ja videonin mahdollista-

via laitteita. Dioja varten varaa älytaulu tai valkokangas ja kone.

VALMISTELU

Tunti ei vaadi erityisiä valmisteluja

KULKU

1. Näytä oppilaille Jackie Summersin facebookissa julkaisema kuva, josta tuli someilmiö. Kuva johdattaa keskustelemaan pienistä yhteisymmärrystä edistävästä teosta. Pyydä oppilaita keskustelemaan ryhmissä siitä, ovatko he itse todistaneet vastaavia pieniä tekoja sekä pohtimaan, millaisilla pienillä teoilla eri taustoista tulevia ihmisiä voi yrittää huomioida.
2. Tutustuta opiskelijat #yhteisymmärrysteko-kampanjaan osoitteessa: www.yhteisymmarrysviikko.fi/yhteisymmarrysteko Kerro, että vuoden 2016 yhteisymmärrysteoksi valittu teko kannusti ihmisiä muita katsomuksia koskevaan ”hyväpuheeseen” somessa. Tutustukaa siihen ja muihin #yhteisymmärrysteoksi ehdotettuihin tekoihin. Esim. Tampereella järjestetty nuorten katsomuspaneeli: http://www.siltalehti.fi/sivustot/silta/juttusilta/ihmisten_kohtaaminen_lisaa_suvaitsevaisuutta.34805.blog
3. Pyydä ryhmiä kehittämään joku konkreettinen idea, jossa katsomusten keskinäistä ymmärtämistä ja kohtaamista voisi koulussanne tai koulumaailman ulkopuolella edistää. Ryhmät voivat suunnitella ideansa paperille, Power Pointille tai esimerkiksi videolle. Jos luokassa keksitään innostava idea, voit auttaa opiskelijoita viemään sitä eteenpäin tämän oppitunnin ulkopuolella.
 - Voisitko järjestää vierailun johonkin yhtei-

söön? Voisitko huomioida eri katsomukset koulussa? Esim. juhlat? Oppilaille voi vinkata eri uskontojen ja kulttuurien juhlia esittelevästä juhlakalenterista: www.juhlakalenteri.fi

- Mieti esim. millaisia piirteitä eri kulttuureissa ja uskonnoissa on, ja miten niitä voisi tuoda esiin positiivisesti. Uskonnoilla on esimerkiksi yhteistä etiikkaa.

<https://www.kulttuurifoorumi.fi/12-nayttelyt>

<https://www.scarboromissions.ca/golden-rule>

Kerro, että idea voidaan viedä esimerkiksi esityksenä oppilaskunnan hallitukselle, jos se koskee koko koulua. Ryhmiä on kuitenkin hyvä kannustaa sanomalla, ettei teon tarvitse ollenkaan olla suuren suuri. Pyydä ryhmiä esittelemään ideansa muulle luokalle. Halutessasi ideoista voi toteuttaa äänestyksen, jos luokka haluaa lähteä toteuttamaan niistä jotain.

MATERIAALIEN SUHDE PERUSKOULUN OPETUS- SUUNNITELMAAN

Uskontodialogilla yhteiskuntarauhaa meillä ja muualla -hanke on vahvasti linjassa peruskoulun opetussuunnitelman tavoitteiden ja arvoperustan kanssa. Peruskoulun opetussuunnitelman arvoperustassa, oppimiskäsityksessä ja koko peruskoululle määritellyssä tehtävässä painotetaan kulttuurista osaamista, yhdenvertaisuutta, ihmisoikeuksia sekä kasvamista aktiiviseen kansalaisuuteen. Tärkeässä osassa on oppilaan luoma suhde toisiin ihmisiin ja kulttuureihin. Arvopohjaan kuuluu kasvatusta oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. (POPS 2014, 15–18.) Edellä luetellut piirteet ovat myös hankkeen tuntisuunnitelmien taustatavoitteita.

Materiaalien uskontojen globaalia etiikkaa käsittelevät harjoitukset tukevat opetussuunnitelman sivistyskäsitystä. Sivistys määritellään taidoksi tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan perusteella. (POPS 2014, 15.)

Opetussuunnitelmassa määritellään, että opetus tähtää sekä oppilaan oman kulttuuri-identiteetin rakentamiseen että kiinnostuksen heräämiseen muita kulttuureita kohtaan. Opetuksen tulisi edistää vuorovaikutusta kulttuurien sisällä ja välillä, sillä oppiminen yli kulttuuri- ja katsomusrajojen tukee vuorovaikutusta ja yhteisöllisyyttä. (POPS 2014, 16) Opetuksen tehtävänä on myös edistää kulttuurien, aatteiden, maailmankatsomusten ja uskontojen perinteiden tuntemusta sekä ymmärtämistä (POPS 2014, 19). Katsomusdialogivalmiudet ovat konkreettisia taitoja, joilla kulttuuri- ja katsomusrajat ylittävää vuorovaikutusta käydään. Tuntisuunnitelmassa tarjotut tiedot ja esimerkit tukevat katsomusten ja uskontojen piirteiden tunnistamista ja ymmärtämistä. Uskonnonvapaudesta oppiminen on osa ihmisoikeuskasvatusta ja globaalia kansalaisuutta.

Katsomusdialogitunti tukee laaja-alaisten oppi-

miskokonaisuuksien toteutumista. Katsomusdialogiteema sopii varsinkin kokonaisuuteen (L2), Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. Kokonaisuuden tavoitteisiin on kirjattu uskonnollisesti ja katsomuksellisesti monipuolistuvan maailman ymmärtäminen, ihmisoikeuslähtöinen kulttuurinen osaaminen, arvostava vuorovaikutus sekä itseilmaisu. Kokonaisuuteen kuuluu myös katsomusten yhteiskunnallisen vaikutusten tunnistaminen sekä katsomusten mediakuva-analysoiminen. Oppilaita ohjataan asettumaan toisen asemaan ja kasvatetaan kohtaamaan arvostavasti muita ihmisiä sekä noudattamaan hyviä tapoja. (POPS 2014, 21, 281.)

Katsomusdialogitunti soveltuu luonnostaan uskonnon ja elämäkatsomustiedon ainesisältöihin. Uskonnon opetuksen yksi tehtävä on nimenomaan antaa oppilaille valmiuksia uskontojen ja katsomusten dialogiin. Ainesisältöihin kuuluu uskontojen ja katsomusten eettiseen ajatteluun tutustuminen, mutta oppilaita rohkaistaan pohtimaan eettisiä kysymyksiä omakohtaisesti. Sisältöihin kuuluu uskontojen yhteiskunnallisen ja poliittisen vaikutusten tarkastelu, uskonnonvapaus sekä uskonnollisten aiheiden tunnistaminen mediassa. (POPS 2014, 404.) Elämäkatsomustiedon sisältöihin puolestaan kuuluu monipuolisen kulttuurisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen kartuttaminen. Teistisiin ja ateistisiin katsomuksiin tutustuminen, katsomusvapauden toteutumisen tarkastelu sekä yleisinhimillisten arvojen pohtiminen ovat kaikki linjassa katsomusdialogitunnin tavoitteiden kanssa. (PPS 2014, 411–413.)

Tunnin rungossa ja harjoituksissa käytetyt menetelmät kuten keskustelun harjoittelu, käsillä muovailu, eläytyvä draama, kehollinen ilmaisu, yhteistaide, kuvallinen ilmaisu ja media-analyysi sekä sosiaalisessa mediassa harjoitettavat taidot ovat opetussuunnitelman menetelmällisten tavoitteiden mukaisia. (LOPS 2014, 21, 30.)

MATERIAALIEN SUHDE LUKION OPETUSSUUNNITELMAAN

Uskontodialogilla yhteiskuntarauhaa meillä ja muualla -hanke on vahvasti linjassa lukion opetussuunnitelman tavoitteiden ja arvoperustan kanssa. Lukion opetussuunnitelmassa sivistys määritellään taidoksi tehdä ratkaisuja eettisen pohdinnan, toisen asemaan asettumisen ja tietoon perustuvan harkinnan avulla. Sivistys ilmenee huolenpitona, avarakatseisuutena, laaja-alaisena todellisuuden hahmottamisena ja sitoutumisena toimintaan myönteisten muutosten puolesta. (LOPS 2015, 12.) Lukio-opetukseen kuuluu myös ajatus oppilaiden osallisuuden, toimijuuden ja yhteisöllisyyden tukemisesta (LOPS 2015, 13). Nämä tavoitteet ja arvot ovat myös hankkeen taustatavoitteita.

Katsomusdialogitunnin materiaalit tarjoavat välineitä kokonaisuuksien hallintaan ja ainerajat ylittävään osaamiseen. Toiminnallisilla harjoituksilla pyritään tarjoamaan innostavia oppimisen kokemuksia. Lukiolaisille erityisen hyvin sopiva mediaharjoitus (05) tukee vastuullisen viestintäteknologian käytön opettelua yhteisöllisesti. Katsomusdialogitunnilla opittavat tiedot sidotaan oppilaiden omiin kokemuksiin sekä yhteiskunnassa esiintyviin ilmiöihin. (LOPS 2015, 14, 34.) Hankkeen materiaalit ovat linjassa lukion toimintakulttuurin ja opetuksen yleisten tavoitteiden kanssa. Tavoitteissa opiskelijoita rohkaistaan ilmaisemaan mielipiteensä sekä toimimaan oikeudenmukaisen ja kestävänsä tulevaisuuden puolesta (LOPS 2015, 14). Lukioyhteisön tehtävä on hyödyntää omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta, mihin katsomusdialogitaidot antavat valmiuksia (LOPS 2015, 16–17).

Lukion opetussuunnitelman aihekokonaisuuksista erityisesti Kulttuurien tuntemus ja kansainvälisyys sopii katsomusdialogiteemaan. Aihekokonaisuuden tavoitteena on kartuttaa opiskelijoiden kulttuurien tuntemusta, antaa aineksia kulttuu-

ri-identiteettien rakentamiseen sekä vahvistaa heidän toimijuuttaan kulttuurisesti moninaisissa toimintaympäristöissä. Aihekokonaisuuden keskeisenä lähtökohtana on lukion opiskelijoiden oma kokemusmaailma, jossa erilaiset identiteetit, kuten uskonnot ja katsomukset elävät vuorovaikutuksessa keskenään. (LOPS 2015, 37–38.)

Katsomusdialogitunti soveltuu luonnollisesti uskonnon ja elämäkatsomustiedon ainesal-töihin. Uskonnonopetuksen tehtävänä on tukea opiskelijan uskontoihin ja katsomuksiin liittyvää yleissivistystä. Uskonnonopetuksessa tutustutaan uskontoihin ja uskonnottomuuteen osana kulttuuria, yhteiskuntaa ja yksilön elämää. Mediaharjoitus (05) sopii suoraan uskonnon syventävälle mediakursseille. (LOPS 2015, 182.) Elämäkatsomustieto tähtää katsomusdialogitunnin tavoitteiden tavoin opiskelijoiden kulttuurisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen rakentamiseen, arvostelukyvyn ja tilannetajun kehittymiseen, toisten ja yhdenvertaisuuden kunnioittamiseen sekä keskustelun, kuuntelun ja itseilmaisun taitojen oppimiseen (LOPS 2015, 199).

LÄHTEET

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 (POPS 2014). Helsinki. Valtioneuvosto.

Lukion opetussuunnitelman perusteet 2015 (LOPS 2015). Helsinki. Valtioneuvosto.

OTA YHTEYTTÄ!

+358 40 826 0404 | toimisto@kulttuurifoorumi.fi

www.yhteisymmarraysviikko.fi

www.juhlakalenteri.fi

www.kulttuurifoorumi.fi

